

rehabilitálták. 1962-ben kinevezték a Legfelsőbb Bíróság első elnökhelyettesévé, de fél év múlva „a munkásmozgalomban részt vettek elleni törvénytörő perek” lezárásáról hozott határozatát követően fölmentették tisztségéből.

³² ÁBTL, 3.1.9. V-21.288., 22.

³³ ÁBTL, 3.1.9. V-21.288., 29.

³⁴ ÁBTL, 3.1.9. V-21.288., 36. A lelkész felesége levelében a *Világ* c. napilap október 22-i számára hivatkozott, melyben leleplező cikk jelent meg Frischről. A lapot mellékelte, de az iratcsomóban hiányzik.

³⁵ BFL, Nb. 1993/1945. 48–49.

³⁶ ÁBTL, Tárkány Szűcs József és társai vizsgálati dossziéja, 3.1.9. V-56.239., 39.

³⁷ A törvény 11. § 5. pontja alapján háborús bűnös az: „aki a megszállott területek lakosságával vagy a hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette, vagy a visszacsatolt területek lakosságával a reábizott hatalommal visszaélve, kegyetlenkedett, vagy aki általában felhajtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének vagy megkínzásának.” Forrás: <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8214>

³⁸ Például az egyik tanú, Fried Béla 1947. február 17-én jegyzőkönyvbe mondta, hogy Frisch „nem is lakott közöttünk, és teljesen szabad mozgása volt az épületen belül, és őrségi élelmezést kapott.” Egy másik tanú, Bán Géza ugyanaznap azt vallotta, hogy kb. kétszázan voltak bezsúfolva a nyilas pártházban, de Frisch szabadon mozgott az épületben. Azt ugyan nem tudja, hogy valóban besúgó volt-e, de véleménye szerint „valami ára volt ennek a viszonylag szabad mozgásnak”. ÁBTL, *Frisch Márton vizsgálati dossziéja*, 3.1.9. V-102.614., 19–20.

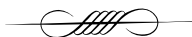
³⁹ ÁBTL, 3.1.9. V-21.288., 38.

⁴⁰ A lelkipásztor további sorsára nézve lásd VINCZE GÁBOR: A „kulák”, a „reakciós”, és a „kommunistázó”. Három vásárhelyi református lelkipásztor meghurcolása az ötvenes évek elején. In: *Szeremlei Társaság Évkönyve*, 2007. Hódmezővásárhely, 2008. 147–172.

⁴¹ *Debreceni Protestáns Lap* (az egyházkerület hivatalos közlönye), 1947. június 15.

PRESZTÓCZKI ZOLTÁN

Száz éve született Keresztes Tamás hódmezővásárhelyi parlamenti képviselő

A második világháború után a szovjet fél részéről sem látták akadályát annak, hogy Magyarországon – az eddigi legszélesebb választójog alapján – általános, titkos választásokat rendezzenek. A politikai kínálat átalakult: az eddigi jobboldali politikai erőket (Magyar Élet Pártja, Magyar Megújulás Pártja, Nyilaskeresztes Párt stb.) betiltották, míg az 1945 előtt baloldalinak számító Független Kisgazdapárt jobboldalra került, és mint a parasztság és a polgárság képviselőjének megtestesítője kezdte meg pártépítő munkáját, valamint a nemzetgyűlési választásokra való felkészülést. Nagy Ferenc, Tildy Zoltán, Kovács Béla és Varga Béla irányította országos szinten a párt újjászervezését és a választásokra való felkészülését. A Magyar Kommunista Pártot gyakorlatilag néhány, két világháború közötti moszkvai emigráns (Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Farkas Mihály, Nagy Imre, Vas Zoltán) szervezte újjá, akik a kezdetektől – 1944 végétől, 1945 elejétől ellenőrizték az új karhatalmi szervek – rendőrség,

honvédség, határőrség – létrehozását. Emellett a közellátás is a kezükben volt, ami az első időköt illeti. A szociáldemokraták helyzete nem volt ilyen egyszerű: Peyer Károlytól kezdve Kéthly Annán és Takács Ferencen át Marosán Györgyig számos irányzat képviseltette magát a pártban. Az igazságügyi és az iparügyi tárcát irányította szociáldemokrata miniszter, de előbbinél erőteljesen érvényesült a kommunista befolyás. Még bonyolultabb volt a helyzete a Nemzeti Parasztpártnak, amely 1939-ben alakult, de csak 1944 decemberétől volt módja szervezőmunkára. A kisgazdapárt is akadályt jelentett számára: a parasztság képviselte foglalt volt, így a szegényparasztság érdekeinek képviseletét vállalták fel. Főbb vezetői ismert népi írók: Veres Péter, Erdei Ferenc, Darvas József, Kovács Imre, Illyés Gyula és Szabó Pál voltak. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés ötödik pártja, a Polgári Demokrata Párt csak Budapesten és a nagyobb városokban volt politikai tényező.¹

A pártszervezés és a választási felkészülés során a legnagyobb apparátust a kisgazdák, a szociáldemokraták és a kommunisták tudták hadrendbe állítani. A választások tétje nagy volt: a választók melyik pártra merik rábízni az ország újjáépítésével, a gazdasági, társadalmi, politikai, közigazgatási viszonyok konszolidálásával járó feladatokat. Az 1945. november 4-i választásokat követően kiderült, hogy ez a politikai erő a kisgazdapárt, amely a kiosztható 409 mandátum közel 60%-át megszerezte. A nagyarányú győzelem oka részben a kommunistákkal szembeni bizalmatlanságra, részben a kevés pártra, részben a háborút megszenvedő lakosság konszolidáció és stabilitás iránti igényére vezethető vissza.

A választás során előfordult, hogy egy-egy város a súlyánál több, vagy kevesebb képviselőt küldött a parlamentbe. Hódmezővásárhely, amely az elsők között cserélt megszállót 1944. október 8-án, helyzeti előnnyel rendelkezett: hat képviselőt juttatott a Nemzetgyűlésbe, a négy koalíciós párt színeiben. A hat politikus egyike Keresztes Tamás volt, aki a Független Kisgazdapárt vásárhelyi szervezetének alelnöki tisztségét töltötte be.

Keresztes Tamás 1909. november 21-én született Hódmezővásárhelyen. Édesapja, id. Keresztes Tamás (1877–1948)² gazdasági cselédként, majd kisbirtokosként 3 kat. hold földön gazdálkodott Kopáncson, a Károlyi Melinda-féle iskola szomszédságában, amelyet már fiaival, Tamással és Bálinttal együtt gyarapított. Édesanyja, Bánfi Zsuzsanna (1887–1965) utolsó éveit már a város belterületén, leányánál és vejénél, Kőrösi Imrénél (1906–1984) töltötte. Öccse, Bálint (1911–1961) kertészként, illetve növénytermesztőként dolgozott, valamint bátyjával együtt a Parasztszövetség vásárhelyi szervezetének alapító tagja 1942-ben. 1961-ben közlekedési balesetben vesztette életét. Négy évvel fiatalabb húga, Rozália férjhez menetelég szintén a családi gazdaságban dolgozott. Mindhárom Keresztes testvér a Károlyi Melinda-iskolában végezte elemi iskolai tanulmányait.

Keresztes Tamás a kertész szakmát választotta. A kopáncsi bolgárkertészetben tanulta ki a növénytermesztés módszereit, amelyeket sikeresen alkalmazott családi gazdaságában az 1930-as évek elejétől. Édesapja 1931-ben kérvénnyel fordult Hódmezővásárhely törvényhatósági jogú város polgármesteréhez, hogy engedélyezze „...a mellékelt tervek alapján a 37650 hrszámú ingatlanon emelt töltést...” A helyszínrajzot és a műleírást Budai László (1895–1981) okleveles városi mérnök készítette, aki azzal indokolta a töltés létrehozását, „...hogy a csapadékvizeknek a lefolyása az udvarkerítésem (Keresztesé) és a Melinda iskola kerítése által gátolva van s így a víz a szántóföldemet művelésre alkalmatlanná tenné; míg így az út árkában a csapadékvíz a II-ik kopáncsi dűlőben levő csatornába lefolyást talál.”³ A kultúrmérnöki hivatal megállapította, hogy a töltés emelése más vízműveket nem sért, de a kérelmező nem kérte más érdekeltek, így a kopáncsi csatorna, valamint a szomszédos ingatlanok tulajdonosainak

hozzájárulását, ebből kifolyólag helyszíni tárgyalást tűzött ki az ügyben 1932. február 4-re a polgármesteri hivatalba.⁴ Az iratokból nem derült ki, csak valószínűsíthető, hogy idősebb Keresztes azért vonta vissza a töltés létesítése iránti kérelmét, mert nem sikerült megszereznie az érdekeltek hozzájárulását.⁵ Egy másik ügy kapcsán a Melinda-iskola tanítója, Rokk József sérelmezte, hogy a Keresztes által létesített sövénykerítés miatt esőzések idején az esővíz körbefogja az iskolát, és így a Kopáncsról bejáró gyermekek nem tudják megközelíteni az iskolát, és kénytelenek visszafordulni. Az ebből adódó hiányzások elkerülése miatt intézkedést kért az I. körzet igazgatóságától. Rokk levele 1931. február 16-án kelt. Az intézkedés nem maradt el: Mérai Sándor városi főmérnök is megállapította a kerítés szabálytalan voltát és december 18-án annak eltávolítása mellett foglalt állást, aminek Keresztes Tamás eleget tett.⁶

1936-ban már kevesebb akadállyal kellett megküzdenie: a törvényhatósági kisgyűlés 93/1936. sz. határozatával engedélyezte Keresztes számára, hogy a Károlyi Melinda-iskola felesleges vizét elvezesse és öntözés céljára felhasználja a megfelelő csatornák kiépítése fejében.⁷ Az 1930-as években Keresztes Tamás belépett az 1890/1934. M. E. sz. kormányrendelettel létrehozott Szeged és Szegedvidéki Fűszerpaprikatermelők Szövetségébe, és a szövetség segítségével kiváltotta fűszerpaprika-termelői igénylését. Vásárhely környékéről Keresztes mellett még 86-an igényelték a fentebbi engedélyt, köztük három ismert helybeli szociáldemokrata politikus, Benke Imre, Posztós Sándor, valamint Takács Ferenc országgyűlési képviselő.⁸

A hódmezővásárhelyi levéltárban ez a néhány tanácsi irat tanúskodik Keresztes Tamás családjának háború előtti tanácsi ügyeiről. Ifj. Keresztes Tamás a politikai életbe a harmincas évek elején kapcsolódott be: tagja lett az 1931 októberében, Békésben létrejött Független

KERESZTES TAMÁS ESKÜVŐI KÉPE. A SZERZŐ GYŰJTÉSE

Kisgazda, Földműves és Polgári Pártnak, majd 1942. május 25-én Tárkány Szűcs Ferenc (1879–1967) elnöklete alatt, öccsével, Bálinttal, Kruzslicz Flóriánnal, ifj. Elek Pállal, Hocsi Imrével és másokkal együtt létrehozta a Magyar Parasztszövetség vásárhelyi csoportját, amelynek alakuló ülésén B. Szabó István (1893–1976) országgyűlési képviselő, a szövetség országos alelnöke is részt vett, mint az alapszabály felolvasója.⁹ A kisgazdapárt neves politikusa itt figyelhetett fel a fiatal, agilis Keresztesre, aki a háború után munkatársa lett a Kisgazdapárt véderő bizottságában, illetve a Parasztszövetség elnöki tanácsában.

Az 1943. április 11-én, a Tisza Szálló nagytermében tartott választmányi gyűlésre B. Szabó családi okok miatt nem tudott elmenni. A jelenléti ívről hiányzik Keresztes Bálint neve is. Tárkány Szűcs Ferenc, aki a jegyzőkönyvben megyei elnökként szerepel, megnyitójában kiemelte: „Ami egy embernek lehetetlen, sokaknak igen könnyű, célunk a magyar parasztság kulturális társadalmi színvonalának emelése, anyagi jólétének előmozdítása. Nem szenvedélyes vitatkozással – mert ezek a komoly idők magunkba szállást követelnek – hanem az adott lehetőségek között, kitartó munkával, összefogással akarjuk céljainkat elérni. Munkánkra azonban szükség van. Mi képviseljük a legmagyarabb, a legnagyobb, de egyúttal a legszervezetlenebb társadalmi réteget, a magyar parasztságot. Minthogy ez az ország gerince, nem lehet érdekeit sutbavágni. A közeljövőben fokozott szükség lesz ránk, ezzel párhuzamosan fokozott figyelmet, segítséget, megértést, támogatást várunk, a többi társadalmi osztálytól és az ország vezetőitől is. Céljainkat mindig a törvény határain belül, az erkölcs, tiszta hazafiasság útjain akarjuk elérni. Elmondhatjuk Széchenyi Istvánnal, a legnagyobb magyarral: *Tiszta a szándék, tiszta lélek, akár siker, akár nem.*” Beszéde végén az elnök előadta, hogy eddig (1943 tavaszáig) 600 főre emelkedett a megyei szervezet taglétszáma.

Keresztes Tamás, aki a szövetség pénztárosa volt 1942. május 25. óta, hozzászólásában kiemelte: „Kicsi eredmény, de mégis biztató, hisz 20-25 emberről szaporodott a félezret meghaladó főre a tagok száma. Sok nehézséggel kell megküzdeni, ami néha lehangoló, de nem szabad elkeseredni, itt az összparasztság sorsáról van szó. (...) a parasztok között is vannak önző és kicsinyes, gerinctelen emberek – mint mindenütt – de nem lehet, hogy akik nem érzik a közösségi szellemet, a sorsközösséget, és akik nem hajlandók munkát, áldozatot hozni a saját fajtájukért, azok akadályozzák meg a mi munkánkat.”

A továbbiakban a felszólalók a parasztság érdekeit képviselő iroda létesítését szorgalmazták, valamint kifejezték egyetértésüket az 1943. február 11-én kiadott parasztszövetségi memorandumban foglaltakkal. Ifj. Elek Pál bírálta a Jurcsék-féle beszolgáltatási tervezetet, a szakmaiság hiánya miatt.¹⁰ Keresztes Tamás 1943. november 10-én megnősült, Tóth Sárát (1917–1994) vette feleségül. Gyermeük azonban nem született. A következő évben behívták katonának.

A front elvonulása – 1944. október 8. – után a be nem tiltott pártok részéről, így a régi kisgazdák és parasztszövetségi tagok is hozzáálltak a szervezőmunkához. A politikai szervezkedés a kisgazdák részéről némiképp késve indult meg, mert időbe telt a családi gazdaságok újraindítása, illetve a földosztással kapcsolatos teendők is plusz feladatokat róttak nemcsak az új, hanem a régi gazdákra is.¹¹ Katonai szolgálatának letelte után Keresztes Tamás is szerepet vállalt a kisgazdapárt, valamint a Parasztszövetség helyi csoportjának újjáalakításában. Az utóbbiban 1945 novemberéig alelnökként tevékenykedett.¹² 1945 áprilisában a kisgazdapárt képviselőjében a vásárhelyi Földigénylő Bizottság intéző bizottságának tagjává választották.¹³ Emellett beválasztották a közgyűlés Építési és Szépészeti Bizottságába, amelyet M. Horváth Antal vezetett. Politikai tevékenysége mellett továbbra is gazdálkodott a család kopáncsi tanyáján. A háború után immár Balog János, a korábbi jegyző irányította a vásárhelyi

Parasztszövetséget. Alelnökként ifj. Keresztes Tamás és Dobsa Bálint segítette munkáját. Tárkány Szűcs Ferenc választmányi tagként dolgozott tovább. A rendőrség számára beadott vezetőségi névsor ellen Juhász Imre politikai detektív csoportvezető és Zombori Jenő rendőrnagy nem emelt kifogást, mondván, „...hogya a beadványban szereplő személyek a rendőrség birtokában lévő népellenes személyek nyilvántartásában nem szerepelnek, jelenleg ellenük eljárás nem folyik.”¹⁴ Ugyanezt erősítette meg Kiss Pál polgármester 1946. január 26-án kelt, a belügyminiszterhez írt levelében. Véleménye szerint „a szervezet fasiszta, vagy németbarát, demokráciaellenes tevékenységet nem folytatott.”¹⁵

Az 1945. március 30-i pártvezetőségi értekezleten a helyi kisgazda pártszervezet Dékány Józsefet, Kérdő Ferencet, Vata Ernőt és Keresztes Tamást jelölte a városi Nemzeti Bizottság póttagjainak.¹⁶ Az 1945. július 8-án újjáalakult vásárhelyi Parasztszövetség nevében Balog János elnök kérte a szervezet részéről két tag, nevezetesen saját maga és ifj. Keresztes Tamás behívását.¹⁷ Kérelmét a következőképp indokolta: „Ez év február havában Debrecenben tartott pártközi értekezleten a Magyar Parasztszövetséget elismerték, mint érdekképviselői szervet és az önkormányzati testületekben a pártokkal egyenlő jogot biztosítottak számára ...”¹⁸ A kérelmet a Nemzeti Bizottság az Országos Nemzeti Bizottság állásfoglalására hivatkozva elutasította: „A helyi Nemzeti Bizottságokban az ott megalakult, működő és a Függetlenségi Frontba tömörült, illetve elismert politikai pártok képviselői foglalnak helyet, tehát nemcsak a fent hivatkozott rendelet értelmében, hanem az országban kialakult általános joggyakorlat alapján sem indokolt, hogy akkor, amikor a Kisgazda Párt, mint a Függetlenségi Frontba Tömörült Pártok egyike képviselve van a Nemzeti Bizottságban, a Kisgazda Párt kebelében működő Paraszt Szövetség a Nemzeti Bizottságba és az önkormányzati testületekbe tagokat delegáljon. (...)”¹⁹ Ezt követően Keresztest nem jelölte a kisgazda pártszervezet a Nemzeti Bizottságba.

Keresztes, illetve a népes hódmezővásárhelyi kisgazda pártszervezet a közelgő nemzetgyűlési választásokra gőzerővel készült. Számos gyűlést tartottak kül- és belterületen egyaránt, amelynek meglelt az eredménye. A hivatalos választási eredmények a következőképp alakultak a városban:

Pártok	összes	férfiak szavazatai	nők szavazatai	százalék
FKgP	15 898	6 596	9 302	44,9
SzDP	9 521	4 216	5 305	26,9
MKP	7 503	3 501	4 002	21,2
NPP	1 546	713	833	4,4
PDP	370	139	231	1
leadott szavazatok	35 362	15 380	19 982	100
ebből érvényes	34 838	15 165	19 673	98,5
érvénytelen	524	215	309	1,5
összes szavazó	37 503	15 883	21 620	

A városban a választásra jogosultak 94,3 százaléka élt választójogával, amely mai szemmel igen nagy részvételi arányt jelent. Az országos eredményekhez (57%) képest a kisgazdapárt csak relatív, közel 45%-os többséget ért el. A szociáldemokraták és a kommunisták az országos választásokon egyaránt 17% körüli eredményt produkáltak, Vásárhelyen viszont ennél jobban szerepeltek: előbbiek közel 27, míg utóbbiak 21 százalékot szereztek. A paraszpárt helyben gyengébben szerepelt (4,4%) az országos eredményéhez képest (6,9 %).²⁰

Egy képviselői mandátum elnyeréséhez 12 000 szavazatot kellett kapnia a választásokon induló pártnak az adott választókerületben, amely általában két vármegyét foglalt magában. A Csongrád és Csanád vármegyéket magában foglaló kerületben a kisgazdapárt 144 018 szavazatával 12 mandátumot gyűjtött be. Hódmezővásárhelyről Tárkány Szűcs Ferenc képviselői helye biztos volt, a megyei listáról még egy vásárhelyi jutott mandátumhoz, mégpedig a kilencedik helyen szereplő, 36 éves ifj. Keresztes Tamás.²¹

A parlamentben a 245 tagú kisgazda frakció vegyes összetételű volt: a földművesek és a gazdálkodók száz-százhusz fős csoportja mellett az értelmiség is szép számban volt jelen, illetve az iparosokat is sokan képviselték. Részint ezzel összefüggésben, részint ettől függetlenül politikailag is heterogén képet mutatott a képviselőcsoport. A legjelentősebb erővel a kisgazdapárt ún. paraszti centruma bírt, amely feltétlen támogatója volt a Nagy Ferenc-Kovács Béla által képviselt, 1947 júniusáig hivatalosnak számító politikának. Az „O-csoport” azt a 20-30 képviselőt foglalta magában, akik a Magyar Kommunista Párttal való feltétlen együttműködést szorgalmazták. A harmadik jelentős irányzat a kommunisták által emlegetett „reakciós jobbszárny”, amely eltávolítását a baloldali pártok egyre gyakrabban követelték. Több tucat képviselő azonban nem foglalt állást egyik irányzat mellett sem.

Keresztes Tamás a kisgazda képviselők többségéhez maga is a Nagy Ferenc és Kovács Béla által meghatározott politikát képviselte. Hajlandó volt a baloldallal az együttműködésre, de nem mindenáron: beszédeiben, cikkeiben többször is kifogásolta a kommunista párt erőszakos módszereit úgy az országos, mint a helyi politikában. A parlamentben – hasonlóan B. Szabó Istvánhoz – a honvédelmi bizottság tagjává választották.

A hódmezővásárhelyi kisgazda pártszervezet a két munkáspárthoz képest jókora késéssel, 1946 elején indította el napilapját, a *Vásárhelyi Független Újságot*. A lapot Erdei Sándor nyomdájában állították elő, felelős szerkesztőnek Simonka Györgyöt (1887–1982) kérték fel. A felelős kiadói teendőket Keresztes Tamás vállalta, aki ezt a tisztelet egészen 1947 augusztusáig látta el. Az első szám 1946. február 1-jén jelent meg.²²

A képviselő nemcsak a kiadói feladatokat látta el, hanem időnként – parlamenti munkájával összefüggésben – cikkeket jelentetett meg. Gyakoriak a helyi kommunistákkal, illetve szociáldemokratákkal vitatkozó írásai, amelyekben igazát védte a sokszor alaptalan támadásokkal szemben. 1946. március 7-én válaszolt a Magyar Kommunista Pártnak a „Ki a nép ellenségeivel a koalícióból?” címen meghirdetett akciójára, amelyben a kisgazdapárt „reakciós” politikusai, nevezetesen Sulyok Dezső, a Vásáry fivérek és tucatnyi társuk kizárását követelték. „Ha van az országos Kisgazda Pártnak reakciós jobbszárnya, (...) akkor az vajmi keveset tartózkodhat a mi budapesti pártközpontunkban, de még a parlamentben is, mert én néhány, esetleg gyanúba vonható egyénen kívül ezzel a jobbszárnyal nem találkoztam. Igaz, hogy mi csizmások, odafönt is leginkább összetartunk, leginkább megértjük egymást a földtúró nép bajáról tárgyalva, s minden törekvésünk odairányul, hogy ipari munkástársaink képviselőivel egyetértve oldjuk meg a haza talpraállításának nagy kérdéseit. Én azt gondolom, hogy van néhány olyan egyén a pártban, de ilyenek alighanem akadnak úgy a szociáldemokrata, mint a kommunista pártban is, akik befurakodva, ravasz taktikával a trónjukról letaszított feudális és kapitalista nagyurak érdekeit próbálják szolgálni. Nálunk talán a feudálisok érdekeit, a munkáspártokban pedig a kapitalistákét.”²³

Ezt követően kifejtette, hogy a reakciósok jelenlétére a pártokban nyomozások lefolytatása során lehet bizonyítékot találni, de ne egymást tegyék felelőssé a pártok emiatt, hanem a befurakodott egyéneket kell eltávolítani.

A vásárhelyi társadalmi-politikai viszonyokról is optimistán nyilatkozott: „Mert itt megszűnt már teljes mértékben annak a néhány nagygazdának az uralma, akikre a régebbi korszakban esetleg rájuk lehetett bizonyítani a reakció vádját, itt már igazán a földműves társadalom, valamint a városi dolgozó kispolgárság képviselői ülnek bent a vezetőségben, s ennek a vezetőségnek ez idő szerint valójában nincs is más törekvése, mint csak a termelés zavartalanságának biztosítása az egész város lakosságának érdekében. Akik ezt a pártot nem tudják értéke szerint méltányolni, akik ezt a mi helyi pártszervezetünket hazug és igazságtalan alapon támadják, ellene izgatnak: azok bizony a termelést akadályozzák, még pedig oly nagy mértékben, hogy a saját szájuktól lökik el ezáltal a betévő falatot.” Végül reményét fejezte ki, hogy a függetlenségi front pártjai megőrzik az együttműködést Vásárhelyen.²⁴

A Vásárhelyi Független Újság (VFÜ) 1946. március 8-án megjelent számában Keresztes Tamás beszámolt arról, hogy egy államtitkár társaságában egy kitelepített sváb faluban, Budaörsön tett látogatást. Ennek kapcsán szorgalmazta, hogy csak olyanoknak adjanak földet, akik azt meg is művelik, és hajlandók lennének érte elköltözni. A cikkből kiderült az is, hogy pártja hivatalos álláspontjához hasonlóan ellenezte a kiosztott földek elaprózását, emellett óvott az elszelléresedés veszélyétől.²⁵

Március 11-én a függetlenségi front pártjai Vásárhelyen is tüntetést rendeztek a reakció ellen, csatlakozva az országos demonstrációhoz. Ennek kapcsán Keresztes már korábban kifejtette, hogy a Vásárhelyen kiosztott földekhez a reakció nem nyúlhat, de a megyei földbirtokrendező tanács igazságtalan, hozzá nem értő intézkedései sem vehetnek vissza egyetlen hold földet sem.²⁶

Képviselői munkája mellett számos politikai és társadalmi megbízatást vállalt: 1946 májusáig a kisgazdapárt helyi szervezetének alelnökeként, a törvényhatóság statisztikai szakbizottságának tagjaként dolgozott, a Szanatórium Egyesület elnökségi tagjává választották,²⁷ illetve 1946 nyarán bekerült a Magyar Parasztszövetség elnöki tanácsába. Az országos politikában egyre határozottabban állást foglalt a Magyar Kommunista Párt nyílt hatalmi törekvéseivel szemben. Mint képviselő, számos gyűlést tartott bel- és külterületen egyaránt. Ezeket többnyire Oláh Sándorral (1925–1999)²⁸, a kisgazdapárt helyi titkárával, Vata Ernővel, Fejes Istvánnal, Elek Ernővel együtt szerepelt. Márciusi külterületi gyűlésein kijelentette: „A kisgazdapárttól a koalíció: áldozat!” Idézte Tildy Zoltán köztársasági elnököt, aki szerint a képviselői munka pár hónapig népszerűtlenséget jelent, illetve Nagy Ferencet, aki az újjáépítés során összefogást sürgetett, főleg a koalíciós pártok között.²⁹

1946 Húsvétján Vásárhelyen nagygyűlést tartott a kisgazdapárt, ahol Pfeiffer Zoltán igazságügyi államtitkár, illetve B. Szabó István államminiszter mondott beszédet. A házigazda Keresztes Tamás üdvözölte a vendégeket, akik között számos vidéki képviselőtárs is megjelent. Pfeiffer határozott beszédben állt ki a kisgazda törekvések mellett, mondván „a magyar demokráciát a kisgazda többség fémjelzi”, illetve „Egyetlen út: a magyar paraszt”, vagyis a parasztság segítsége nélkül az ország képtelen a felemelkedésre. A külpolitikáról szólva, élesen elítélte a szlovákiai magyarellenes cselekményeket.³⁰

B. Szabó államminiszter kifejtette: a rendőrségnek a kormányé kell lennie, senki másé. A B-listázások során a népítéleteket célszerű mellőzni, és a szakszerű végrehajtásra kell törekedni. Reményét fejezte ki a megszálló csapatok csökkentésével kapcsolatban. A kisgazda vezetés nevében ígéretet tett arra, hogy nem engedik meg a párt ügyeibe való beleszólást más pártok részéről. Az újjáépítés érdekében összefogásra van szükség.

A nagygyűlés végén Keresztes Tamás megköszönte a szónokok beszédét, a vidéki

kisgazdák és képviselők megjelenését, majd ígéretet tett az internált Oláh Sándor hazahozatalára.³¹ A Kisgazdapárt április 28-i vármegyei gyűlésére Szentesen került sor. Balogh István miniszterelnökségi államtitkár, szeged-alsóvárosi plébános mellett Kereszttest kérték fel szónoknak, aki a Parasztszövetség célkitűzéseiről beszélt.³²

Az 1946-os év különösen aktívnak számított a belpolitikai csatározásokat illetően. Keresztes a *Vásárhelyi Független Újság* hasábjain bírálta a vásárhelyi közellátási viszonyokat egy cukorelosztási akció kapcsán, és a kommunista főispán, mint közellátási kormánybiztos reakcióját állította szembe a helyi közellátási visszasságokkal. A képviselő szerint ezt az édességet, amely nemcsak világmárka, hanem gyógyszer is, 2 kilogrammos adagokban osztották szét egyes helyi tisztviselők és pártvezetők között, holott a teljes lakosságnak járt volna.³³ A főispán, illetve a helyi kommunista pártszervezet visszautasította ezeket az állításokat. A főispáni kiutalásokkal kapcsolatos botrány kapcsán Keresztes a Nemzetgyűlésben is interpellált.

Június 1-jén tartotta második gyűlését a vásárhelyi kisgazda pártszervezet V. kerületi csoportja. A házigazda, Kruzslíc Flórián kerületi elnök mellett Karácsonyi Sándor pártigazgató, az internálásból belügyminiszteri utasításra szabadult Oláh Sándor, valamint Keresztes tartott beszédet. Utóbbi kijelentette: „Az eddigi koalíció olyan volt, amibe nemcsak a mi pártunk, hanem országunk és nemzetünk is belepusztulna.” Beszélt még a békeszerződéssel kapcsolatos előkészületekről, egyes gazdasági problémákról, majd zárszavában hangsúlyozta: *„A pártharcoknak el kell törpiúlni a nemzet egyetemes érdeke előtt, s elsősorban leggyűnk jó magyarok, s csak azután pártemberek!”*³⁴ A *Vásárhelyi Népe* június 5-i számában értékelte a kisgazdagyűlésen elhangzottak kapcsán Keresztes és Oláh politikai felfogását, amely a cikkíró szerint erősen ellenkezik Nagy Ferenc kormányfő nézeteivel. „Keresztes képviselő úr a nemzetgyűlésben mindig felállva szokott tapsolni minden reakciós szónoknak. Ebből a tényből világos, hogy a gyűlésen a koalícióról mondott szavai mögött az a gondolat áll, hogy a munkáspártokkal való koalíciót tartja veszélyesnek.”³⁵ Keresztes Tamás – pártja hivatalos állásfoglalásához hasonlóan – 1946. augusztus 6-i vezércikkében sürgette Rajk László belügyminiszter lemondását. Szerinte Rajk személyesen felelőssé tehető a magyar közigazgatás lezülléséért, a szélsőséges, proletár-elvek szerinti B-listázásokért, az újonnan kinevezett közigazgatási dolgozók szakértelmének hiányáért. *„(...) Vannak közigazgatási helyek, ahová ügyével-bajával hiába megy be a város vagy a falu szerencsétlen dolgozó kisembere, ott ugyan elintézni semmit nem tudnak, - de hogy is tudnának például számfejtést végezni egyébként jó iparossegédek, hogy is tudná a közigazgatást vezetni az egyébként talán a kalapácsot jól forgató kőműves, - bár az a gyanúnk, hogy aki tanult mesterségét fölcserélte hivatali állással, az aligha volt jó a tanult mesterségében is.”*³⁶

Augusztus 28-án interpellált a közellátásügyi miniszterhez *„Van-e tudomása a közellátási miniszter úrnak a bódmezővásárhelyi Közellátási Hivatalnál elkövetett szabálytalan kiutalások és visszaélések kivizsgálásának eredményéről? Ha igen, mit szándékozik tenni ezek megtorlására?”* 1946 tavaszán olyan híresztelések terjedtek el a városban, hogy Karácsonyi Ferenc kommunista főispán közellátási kormánybiztosként szabálytalan kiutalásokat hajtott végre. Június 22-én a tárca Vásárhelyre küldte Sugár Gábor miniszteri titkárt vizsgálódás céljából. Az általa vezetett vizsgálóbizottság is értesült egyes visszaélésekről. A továbbiakban sorolja a kirívó élelmiszer-tételeket, amelyeket főispáni engedéllyel utaltak a baloldali pártszervezeteknek és a hozzájuk közel álló vállalatoknak. Sérlemzte Sugár Gábor hozzáállását, aki kijelentette, hogy hajlandó eltekinteni a további vizsgálatoktól, ha a bizottság is úgy gondolja. A kommunista

Oláh Mihály – Karácsonyi védelmében – kérte Kereszttest, hogy sorolja fel a kisgazdapártnak juttatott kiutalásokat. A kisgazda képviselő csak 50 kg lisztről tudott beszámolni, amelyet a hegyközség csak hitelbe kapott. A szabálytalan kiutalások nyomán az emberek tömegei keresték fel, mivel rossz minőségű kenyérhez jutottak.³⁷

1946 szeptemberében átszervezték a Kisgazdapárt Véderő Bizottságát. Elnökévé B. Szabó Istvánt, titkárává Jaczkó Pált, tagjaivá Keresztes Tamást, Kővágó Józsefet, Nagy Bódogot, Virágh Józsefet, Almássy Pál vezérőrnagyot, Tóth István vk. alezredest és Sóváry Tihamér vk. ezredest választották.³⁸

Az elkövetkezendő időszakban, főleg 1946 novemberében számos „pengeváltás” történt a kisgazdapárt és a munkáspártok helyi prominensei között. Ilyen ütközési pont volt a tanyai utak javításával kapcsolatos intézkedések körül kirobbant vita a kisgazdapárt és a szociáldemokraták, kommunisták között, Erdei István szociáldemokrata képviselő és Keresztes személyes polémiája, a vásárhelyi közellátás során elkövetett visszaélések körüli botrány, valamint a kisgazdapárti törvényhatósági bizottsági tagok kivonulása a város irányító testületéből. A kisgazdapárt helyi vezetése erőteljesen kifogásolta Erdeinek a Fekete Sasban 1946. november 3-án elhangzott beszédét, amelyben a helyi kisgazdákkal csak akkor képzelt el együttműködést, ha Oláh Sándort és Simonka Györgyöt eltávolítják a pártból, illetve a városból. A kisgazdapárt ezt a feltételt nem fogadta el. A szociáldemokraták – karöltve a helyi kommunistákkal, parasztpárttal és szakszervezeti tanáccsal – bojkottot hirdettek a kisgazdapárttal szemben, aminek az lett a következménye, hogy a legnagyobb kormánypárt törvényhatósági képviselői – Tárkány Szűcs Ferencet kivéve – nem vettek részt a továbbiakban az önkormányzat munkájában.³⁹ Tárkány Szűcsöt emiatt kizárta a kisgazdapárt országos vezetése, míg Keresztes – mint a többségi álláspont támogatója – továbbra is maradt a pártban.

Az országos koalíción belüli feszültség újbóli kiéleződését a Belügyminisztérium 1947. január 5-i, *Szabad Nép*ben megjelent, első közleménye szolgáltatta. Ebből az derült ki, hogy a nyomozó hatóságok nagyarányú, a köztársasági államrend megdöntésére irányuló összeesküvést lepleztek le.⁴⁰ A későbbiekben arról értesülhetett a közvélemény, hogy az „összeesküvők” a Kisgazdapárton, illetve a Parasztszövetségen keresztül akarták megszerezni a hatalmat, és ehhez megnyerték Nagy Ferenc, illetve Kovács Béla támogatását. A vádak, illetve a baloldali pártok sajtójában megjelent információk komolytalanok voltak, igazságtartalmuk nem volt. A Kisgazdapárt képviselőinek többsége, így Keresztes Tamás is kételkedett az „összeesküvés” kisgazda kapcsolatait illetően. Január 19-i vezércikkében kifejtette, hogy Vásárhely tiszta maradt, azaz a szervezkedésnek nincsenek helyi kapcsolatai. Ugyanakkor zavaró tényező a Baloldali Blokk egyes helyi pártvezetőinek szűnni nem akaró támadás- és rágalmosorozata, amely a Kisgazdapártot és a Parasztszövetséget célozza. Ezek a támadások és a rágalmak lehetetlenné teszik a koalíció pártjai közötti béke helyreállítását.⁴¹

A Kisgazdapárt országos vezetése a Szövetséges Ellenőrző Bizottság vezetője, Szviridov altábornagy, illetve Puskin budapesti szovjet követ nyomására engedett a kommunista párt követeléseinek az összeesküvés ügyben. Február 25-én a szovjet hatóságok elhurcolták Kovács Bélát, a Kisgazdapárt országos főtitkárát. Ettől kezdve a párton belül egyre jobban növekedett a kommunisták által támogatott Ortutay-Dobi féle baloldali irányzat befolyása. Egyre több, jobboldalinak minősített kisgazda képviselőt zártak ki a pártból és a frakcióból, főként az „összeesküvésben” játszott szerepükre hivatkozva.

Hódmezővásárhelyen a törvényhatósági közgyűlésből távozott kisgazdák továbbra is

aktív politikai tevékenységet folytattak. Több ízben is elhatárolódtak Tárkány Szűcs Ferencről, aki egyetlen kiskgazdaként továbbra is képviselő maradt a közgyűlésben.⁴² Az idős képviselő válaszként a *Vásárhelyi Népének* nyilatkozott, hogy ő már korábban megszakította a kapcsolatot Keresztessel, Simonkával, Oláh Sándorral és a többiekkel, mint a Baloldali Blokk.⁴³ A kiskgazdák helyi gyűléseken, illetve a *Vásárhelyi Független Újság* hasábjain közölték álláspontjukat az aktuális politikai kérdésekkel kapcsolatban. Keresztes Tamás a február 2-i gyűlésen elítélte az „összeesküvést”, és hangsúlyozta, hogy a vásárhelyi pártszervezetben nincsenek reakciós elemek. „Büszkék lehetünk rá (...), hogy Vásárhelyre ennek az összeesküvésnek, ennek a példátlan nemzetellenes bűnnek még csak az árnyéka sem vetődik.”⁴⁴ Február 18-i vezércikkében – a *Vásárhelyi Népével* vitatkozva – kifejtette: „...én szavak helyett inkább csak dolgozni szoktam, mégpedig valóban a demokrácia megerősítésén. Csodálkozom, igen tisztelt lapársunk, azon a kifogáson, hogy én nem hirdetem Vásárhelyen a demokráciát. Nem hirdetni kell azt, hanem demokratikus életet élni! Ezt vegye már egyszer észre a cikkíró. Mert én úgy élek demokratikus életet és féltem is a demokráciát, csak hogy nemcsak a szélső jobboldaltól, hanem féltem minden oldalról, így például a szélső baloldaltól felbukkanó reakciótól is.” Ezt követően jelezte, hogy nem ért egyet azzal a felfogással, „...hogy itt Vásárhelyen a baloldali blokk pártjai és lapjai határozzák meg nemcsak a demokrácia fogalmát, hanem azt is, hogy a Kiskgazda Pártban ki a demokrata és ki milyen pozíciót töltsön be ott, ki maradhat benn a mi pártunk vezetőségében és hogyan intézzük mi pártunk belső ügyeit. (...) Budapesten 120 parasztképviselő kiállása megálljt kiáltott a pártunk ellen vezetett igazságtalan bomlasztó hadjáratnak. Itt Vásárhelyen tízezer párttagunk egy emberként és összesen megbonthatatlanul egységes akarattal állja útját annak, hogy bármely más párt beleavatkozzék pártunk belső ügyeibe – s a tavaszi tisztújításkor is majd a maga akaratával dönt, függetlenül mások önző tanácsaitól. A személyek ellen irányuló követelkezés nem teremt járható utat a helyi koalíció újjáteremtésére. A »kilövések«-ről le kell mondani – és más platformot kell keresni és találni.” A tárgyalások új alapja a kölcsönös megbecsülés és a szeretet lehet, a gyűlöletet félre kell tenni.⁴⁵

A *Vásárhelyi Népe* részéről február 20-án válaszoltak a vezércikkben közöltekre. A névtelen szerző védekezése szerint a szélsőbaloldalon is vannak túlzók, ám ezeket az MKP mindig leszerelte. Ezt követően összevetette célkitűzéseiket: a baloldali túlzók csak gyorsabb tempót akartak az előrehaladásban, míg „az igazi reakciók, a jobboldaliak, a fasiszta összeesküvők” lényegében az 1945 előtti rend visszaállítását szerették volna. A továbbiakban a kiskgazdapártba „befurakodott” bankár, földjét vesztett földesúr, horthysta katonatisztre és nagytőkésre hivatkozva igazolta, hogy helyesek a kommunisták kifogásai a kiskgazdák „reakciós szárnyával” szemben. Keresztesnek a reakció fogalmával kapcsolatban feltett kérdésére nem adott választ.⁴⁶ A képviselő vitája Kovács Mihállyal, a *Vásárhelyi Népe* újságírójával tovább folytatódott. Március 6-án megjelent vezércikkében pozitív példaként hozta fel Karácsonyi főispán esetét, aki a termelés zavartalansága érdekében felkereste a helyi kiskgazdákat is. Örömmel konstataulta azt is, hogy Kovács legutóbbi vezércikkét elfogadhatóbb hangnemben írta.⁴⁷

1947 tavaszán a helyi pártszervezetek vezetői között átmenetileg helyreállt a béke. A Kútvolgyi Szanatórium megnyitóján Keresztes együtt vett részt képviselőtársaival, Oláh Mihállyal, Erdei Istvánnal, valamint a főispánnal.⁴⁸ Áprilisban közbenjárt a tanyai dűlők javítása érdekében, május 17-én részt vett az elkészült lúdvári öntözőmű megindításán, ahol jelen volt Tildy köztársasági elnök, valamint Takács Ferenc államtitkár is.⁴⁹ Eredménytelen volt közbenjárása a Népjóléti Minisztériumban a hadisegélyesek ügyében.⁵⁰

Következő vezércikkében Rákosi Mátyás vagyondézmával kapcsolatos állásfoglalására

reflektálva közölte: a kisgazdapárt parlamenti frakciója indítványozta, hogy „...a felszabadulás után szerzett vagyonok eredetét szigorúan ki kell vizsgálni, s ezeket az új gazdagokat, a nemzet érdekeinek megfelelően meg kell terhelni a magyar nép, a magyar nemzet összességének, az államnak a javára.” A lehető legradikálisabban, „a pártigazolványok figyelembevételével nélkül” kell eljárni, mert sokan szenvedhették azt meg, hogy néhányan hatalmas vagyonokra tettek szert. Az emberek jóléte a mezőgazdaság helyzetével van összefüggésben, így fontos az ágazat folyamatos fejlesztése. Ennek érdekében képtelenség újabb terheket rakni, inkább helyes árpolitikával, mintsem vagyondézmával kell segíteni a mezőgazdaságot. A hároméves terv esetleges parasztellenes intézkedései ellehetetlenítenék a földművelőket.⁵¹

A *Vásárhely Népe* cikkírója válaszában megemlítette, hogy a Kisgazdapárt legutóbbi, földéaki gyűlésén Keresztes lázított a Szovjetunió ellen, azzal, hogy felolvasta hazánk jóvátételi kötelezettségeit. Vitatja a politikus tájékozottságát, mert szerinte a kommunisták a parasztságnak csak a leggazdagabb 2-3 százalékát akarja megadóztatni. Úgy vélte, hogy az idézett cikkben a képviselő elárulta a 25 holdnál kevesebb földdel rendelkező parasztokat. Az eszmefuttatás további állomása, hogy Keresztes csak a leggazdagabb 2-3 százalék sorsát viseli a szíven, a többi 97-98 százalék sorsa hidegen hagyja. „Mint pártember a saját pártja által kötött koalíciós megegyezőt, valószínűleg a fasiszta összeesküvők helyét öröklő titkos ideológiai központ utasítására.”⁵²

A fentebbi vezércikk érdekessége, hogy június 1-jén értesülhetett a közvélemény Nagy Ferenc miniszterelnök lemondásáról. A politikust a kommunista sajtó hazaárulással és szökökéssel vádolta meg. Kényszerű távozása után a paraszti centrum képviselői védtelenebbekké váltak. Két lehetőség kínálkozott számukra: vagy Dobi Istvánt és a kommunistákkal való együttműködést választják – amivel elkerülhették a rájuk váró megpróbáltatásokat – vagy kiállnak eddigi nézeteik mellett, amely azt jelentette, hogy különböző politikai támadásokra számíthattak. A vásárhelyi kommunisták is akcióba léptek a Nagy Ferenc és Kovács Béla nevével fémjelzett ún. paraszti centrum képviselője ellen: ettől kezdve folyamatosak a Keresztes, valamint a kisgazda pártszervezet elleni támadások. A *Vásárhely Népe*-ben egy ideig még téma volt a képviselő földéaki beszéde. Június 8-án odáig jutott el a vezércikk névtelen szerzője, hogy követelje a kisgazdapárttól Keresztes, Oláh, Simonka, Kruzsliz, Fejes István, Vata Ernő, Csáky István, Endrey Antal, Boros Áron, Csordás Nagy Dezső és társaik kizárását, lényegében a városi kisgazda pártszervezet lefejezését. A helyi baloldali pártok titkárai átiratban követelték, hogy a kisgazdapárt országos vezetősége vizsgálja felül a vásárhelyi szervezet működését.

1947 júniusától Dinnyés Lajosnak hívták Magyarország miniszterelnökét. Dinnyés régi kisgazda politikusnak számított, a harmincas években az Országgyűlés kisgazda frakciójának tagja, kormányfőként azonban minden kérdésben a kommunisták álláspontját támogatta, akárcsak Dobi István pártelnök. Tevékenységük alatt a kisgazdapártban országszerte nagyarányú tisztogatások kezdődtek, amelyek Nagy Ferenc és Kovács Béla híveit érintették elsősorban, és a Parasztszövetség elsorvasztásához, illetve 1948. szeptemberi megszűnéséhez vezettek. A kisgazdapárt vezető testületeiben is többségbe kerültek a kommunistákkal együttműködő, illetve a hozzájuk csatlakozott, korábban Nagy Ferenc híveinek számító politikusok. Ellenfeleiket fasizmussal, reakciós tevékenységgel, összeesküvésben való részvétellel vádolták és fokozatosan kiszorították őket a pártból. Közéjük tartozott Pfeiffer Zoltán korábbi igazságügyi államtitkár is, aki megalapította a Magyar Függetlenségi Pártot, ahová főként volt kisgazda politikusok (köztük Keresztes Tamás is) csatlakoztak. Az 1947-es vá-

lasztási küzdelemben új politikai erőként lépett még fel Balogh István Független Magyar Demokrata Pártja, Barankovics István Demokrata Néppártja, a Magyar Radikális Párt, valamint a Keresztény Női Tábor. Sulyok Dezső Magyar Szabadság Pártját még a választások előtt feloszlatták. Programját az MFP vette át.

1947 júliusában a kisgazda centrum tett egy erőltetett kísérletet a párt balratolódásának megállítására. B. Szabó István szerette volna Hódmezővásárhelyre összehívni az országos választmányt, és ennek érdekében utasítást adott Keresztesnek, hogy utazzon városába és készítse elő a választmányi ülést. Közben Oltványi Imre, Bognár József és Mihályfi Ernő tudomást szereztek erről az akcióról, és kizárással fenyegette meg B. Szabóékot, ha a választmányt megtartják. Ennek hatására utóbbiak elálltak a választmány összehívásától és Keresztes maradt a fővárosban.⁵³ Augusztusban B. Szabó is elhagyta a Független Kisgazdapártot, mivel az szerinte letért a „békési útról”, azaz erőteljesen balra tolódott. Az augusztus 31-i választások előtt – a kommunisták nyomására – törölték a választható politikusok névjegyzékéből, nem lehetett képviselő a Pfeiffer-párt színeiben.

A Magyar Függetlenségi Párt listáján a volt kisgazda politikusok mellett korábban pártonkívüli közéleti személyiségek is helyet kaptak. E párt színeiben lett képviselő Zsedényi Béla, az Ideiglenes Nemzetgyűlés volt elnöke, dálnoki Miklós Béla volt miniszterelnök, valamint Moór Gyula jogászprofesszor.

Keresztes a *Független Újság* felelős kiadójaként a lap 1947. augusztus 8-i számának impresszumában szerepelt utoljára. Még aznap bejelentette a helyi rendőrségen, hogy megszervezi a Függetlenségi Párt vásárhelyi csoportját.⁵⁴ Ebben Oláh Sándor is segítséget nyújtott neki, aki sokáig szálka volt a baloldali pártok, elsősorban a kommunisták szemében, akik 1946 őszétől kezdve követelték eltávolítását a kisgazdapártból. Augusztus 14-én, a városházán Horváth Béla kereskedő társaságában aláírásával igazolta, „*hogy a Magyar Függetlenségi Párt által a Csongrád-Csanád vármegyei országgyűlési választókerületben benyújtott 1. sz. ajánlási íven szereplő aláírások valódiak.*”⁵⁵ A párt hivatalos helyisége a Nyizsnyai Gusztáv utca 1. szám alatt volt. Keresztesék számára alig több mint három hét állt rendelkezésre a választási küzdelemben való tisztes szereplésre. Helyzetüket – akárcsak a többi új, jobboldali pártét – nehezítette a kékcédulák intenzív használata, illetve a kommunisták által állandóan megnyilvánuló ellenszenv és rágalomhadjárat, valamint a tettelegességgig fajuló, függetlenségi párti gyűléseket megzavaró akciók. Ennek ellenére a következő eredmények születtek:⁵⁶

Pártok	vásárhelyi eredmény	megyei eredmény	országos eredmény
MKP	7 990	68 882 23,3%	1 113 050 22,3%
FKgP	10 851	37 783 12,8%	769 763 15,1%
SZDP	5 921	35 204 11,9%	744 641 14,6%
NPP	2 695	24 533 8,3%	415 465 8,3%
DNP	541	20 578 7,0%	820 453 16,9%
MFP	5 481	93 719 31,7%	670 547 14,3%
FMDP	212	4 594 1,5%	260 420 5,2%
MRP	268	7 217 2,5%	84 169 1,7%
KNT	nem indult	nem indult	69 536 1,4%
PDP	89	2 559 0,9%	50 294 0,9%

A vásárhelyi választókerületben 35 292 ember élhetett választójogával, míg 3565 személyt különböző okok miatt kizártak.⁵⁷ A választásra jogosultak 96,5%-a, azaz 34 048 választópolgár érvényes, illetve érvényesnek elfogadott szavazatot adott le. A városban a kisgazdapárt maradt a legerősebb politikai erő, a második helyezett kommunisták javítottak 1945-höz képest, főleg a szociáldemokraták rovására. A negyedik párt, az MFP a Csongrád-Csanád vármegyei választást toronymagasan megnyerte: csaknem 25 ezerrel több szavazatot szerzett a második MKP-nál. A Pfeiffer-párt országosan több mint 670 ezer szavazata azért is figyelemreméltó, mert öt választókerületben (Zala, Győr-Moson-Sopron, Veszprém, Fejér és Komárom-Esztergom, Heves és Nógrád-Hont vármegyék) nem indulhatott el. A vásárhelyi közel öt és félezer szavazat nagyjából az 1945-ös kisgazda szavazótábor egyharmadát jelentette. Így Keresztes Tamás a megyei függetlenségi pártlista negyedik helyéről minden akadály nélkül bejutott az Országgyűlésbe.⁵⁸ Az MFP vezetése azonban nem nyugodhatott meg, mert a kommunisták a választási eredmények ismeretében kijelentették, hogy petíciót nyújtanak be a választási bírósághoz, hogy a testület semmisítse meg a Pfeiffer-párt összes mandátumát, mivel ajánlásaik nagy része szerintük hamis. Az MKP ebben az akcióban nemcsak a koalíció pártjaira, hanem az összes parlamentbe jutott politikai erő támogatására számíthatott.

A választási bíróság csak novemberben döntött ebben a kérdésben, mégpedig a petícióban szereplő kifogásoknak helyt adva. A gyors döntést az is lehetővé tette, hogy a Pfeiffer-párt elleni beadványokat egyesítették.

1947 szeptembere és novembere között dolgozhatott országgyűlési képviselőként Keresztes Tamás és 45 politikustársa.⁵⁹ Országos pártlapként az *Ellenzék* szolgált, amelynek főszerkesztői teendőit Pfeiffer Zoltán pártelnök, felelős szerkesztői feladatait Futó Dezső, szintén volt kisgazda képviselő vállalta. A hetilap mindössze tíz számot ért meg 1947. augusztus 31. és november 1. között, ennek ellenére értékes információkat tartalmaz Keresztes Tamás életéről.⁶⁰ A kisgazdapártból elmondása szerint azért zárták ki, mert nem volt hajlandó a választójogi törvényt elfogadni, amely indokolatlan jogfosztásokat is lehetővé tett.⁶¹

Országgyűlési képviselőként a pártjával szembeni rágalomhadjárat ellenére is tevékenyen dolgozott, ameddig lehetett. Az alakuló ülésen megválasztották a parlament Földművelésügyi Bizottságának tagjává. Interpellált a választási kampány során, Csongrádon, Szentesen és Vásárhelyen elkövetett rendzavarások ellen, a felelősök megbüntetését követelve. Csongrádon – augusztus 25-én – Pfeiffer Zoltán és maga Keresztes is megsérült. Utóbbi még interjúja idején is lábadozott.⁶²

A parlamentben interpellált a kormányhoz a Hódmezővásárhelyen, Szentesen, Csongrádon elkövetett súlyos tömegbűncselekmények tárgyában, amikor felbérelt személyek megzavarták a Függetlenségi Párt gyűléseit és verekedést provokáltak. A felszólalás többszöri halasztás után 1947. október 29-én hangzott el. Ebben bírálta Erdei Mihály szentesi kommunista honatyát, aki szerinte felelős a csongrádi rendzavarás megszervezéséért, valamint Vásárhelyi (Gold) Istvánt, a *Vásárhelyi Népe* munkatársát, aki a hódmezővásárhelyi függetlenségi pártgyűlés megzavarását irányította. Hosszabban ismertette Vásárhelyi életútját, aki – Keresztes szerint – a Horthy-rendszerben állandóan frontharcosként szerepelt és kitüntetésekkel ismerték el érdemeit. Ezt követően a szentesi megpróbáltatásairól beszélt. A rendzavarók között felismerte Magyar Jánost, Lakos József szentesi rendőrkapitány egyik feltételezett gyilkosát, aki Erdei Mihállyal és a helyi szakszervezeti titkárral vezette a rendbontókat, akik paradicsommal, záptojással, majd féltéglával dobálták meg a szónokokat. Csongrádon a gyű-

lés előkészítését is megakadályozták a felbérelt rendzavarók. „(...) Amikor láttuk a helyzetet, s láttuk, hogy egy intézményesen felvonultatott rendzavaró tömeggel állunk szemben, képviselőtársaimmal elhatároztuk, hogy nem fogunk beszélni addig, amíg a mikrofont fel nem állítják. Úgy is történt, amint magunk között megbeszéltük. Erre a tömeg minden ok nélkül és minden bevezetés nélkül ráánk rohant, agyba-főbe vertek bennünket, csákánnyal, ásónyéllal, vasdorongokkal és botokkal (...) és biciklípumpákkal, a rendőrség szemeláttára.” A rendőrség Vásárhelyen csak annyit tett, hogy a hangoskodókat nem engedte az emelvényhez, egyébként nem akadályozta meg egyik helyszínen sem a tettelegességig fajuló cselekményeket. Aggasztónak tartotta, hogy az embereknel a sorozatos törvénytelen cselekmények miatt megszűnik a törvénytisztlet, ami a nemzet pusztulásához vezet. Beszéde végén kérdéseket intézett a kormányhoz, melyek szerint tett-e intézkedést a csongrádi és szentesi pártgyűlések megzavaróival szemben, Lakos József gyilkosai meddig járhatnak még szabadon, illetve a kormány vizsgálatot indít-e az augusztus 25-i botrányos csongrádi események miatt a helyi rendőrség vezetője ellen, aki a belügyminiszter gyűlést engedélyező telefonos válasza ellenére nem intézkedett a rend biztosításáról.⁶³ Miután befejezte beszédét, Keresztes fényképeket mutatott képviselőtársainak, amelyek igazolták az általa elmondottakat.

A képviselő nem kapott választ kérdéseire az *Országgyűlési Napló* tanúsága szerint. Egyrészt azért, mert nem történt érdemi vizsgálat az ügyben, másrészt a Függetlenségi Párt elleni petíciós ügy közeledett a finiséhez. A hátralévő néhány hétben felerősödtek a párt elleni zaklatások. Pfeiffer pártelnök – várható letartóztatása miatt – 1947. november 5-én elhagyta az országot, az Amerikai Egyesült Államokba utazott, ahonnan többé már nem tért haza. Távollétében dálnoki Miklós Béla, Zsedényi Béla és Pardi Ferenc személyében háromtagú „direktórium” irányította a pártot. Az új Politikai Bizottság tagjai közé Keresztes Tamást is beválasztották. Futó Dezső is elhagyta az MFP-t, emellett lemondott az *Ellenzék* felelős szerkesztői tisztségéről is. A lap ezzel megszűnt. Rajk László belügyminiszternek a *Szabad Nép* 1947. november 10-i számában megjelent nyilatkozata szerint „a pfeifferisták pártjának működését minél hamarabb fel kell számolni, képviselőiknek nincs helyük a magyar parlamentben.”⁶⁴ November 18–20. között 18 képviselő elhagyta a pártot. November 20-án a Választási Bíróság döntése nyomán az Országos Nemzeti Bizottság megsemmisítette a Magyar Függetlenségi Párt 46 képviselőjének mandátumát, majd feloszlatták a pártot. Az indokot az állítólagos hamis ajánlások szolgáltatták, amelyekre a kommunisták is hivatkoztak, ám gyanújuk nem igazolódott be.⁶⁵ November végén, december elején a függetlenségi párti képviselők nagyobb része külföldre távozott, elsősorban a rendőri zaklatások miatt. Így tett Keresztes Tamás is, aki feleségét, Tóth Sárát, özvegy édesanyját és testvéreit hátrahagyva távozott az országból. Először Ausztriában, Saalbachban tartózkodott ideiglenesen, majd Svájcban, pontosabban Zürichben élt, ahol gyári munkásként dolgozott. Egykori Balogh-párti képviselőtársa, Pap István egy ideig Keresztes vendégszeretét élvezte egy szállodai pincszobában. Pap tőle tájékozódott arról, hogy mit csinálnak emigrált politikustársai, főleg a parasztpártiak, ahol 1947-ig maga is politizált.⁶⁶

1949-ben az emigráns politikusok nagyobb része, így Keresztes is, továbbindult immár végső állomáshelyére, új hazájába, az Egyesült Államokba, vagy Kanadába, ahol igyekeztek nagyobb csoportokban maradni. Ennek érdekében felvették a kapcsolatot a tengerentúli magyar emigráns szervezetekkel, hogy segítsenek a beilleszkedésben. Keresztes és több emigráns társa New Jersey államban, Passaic városában telepedett le, ahol már működött magyar közösség. A legszorosabb kapcsolatot Vándor Ferencsel (1906–1988) és Belső Gy-

lával (1918–1991), volt párt- és képviselőtársaival tartotta. 1949-ben alapító tagja a Magyar Nemzeti Bizottmánynak, amelyet Varga Béla (1903–1995), a magyar parlament emigrációba kényszerített elnöke vezetett.⁶⁷ 1950 októberétől ugyancsak alapítója az Uniónak, amely a történelmi alkotmány híveinek számító volt politikusokat tömörítette. Hajdú-Németh Lajossal, Czupy Bálinttal, Belső Gyulával, Babóthy Ferencsel, Kovács K. Zoltánnal, Mézes Miklóssal együtt jegyezték *A magyar parasztság segélykiáltása* című kiáltványt 1950-ben.⁶⁸

Passaic városában magyar református és katolikus egyház is működött; az előbbi presbiterévé választotta Kereszttest. Arra nézve viszont nem került elő adat, hogy milyen munkakörben dolgozott egyházi feladatai mellett. Az emigráns politikai életben részt vett, majd a széthúzást látva, felhagyott a politizálással. Már halála után, 1953 szeptemberében arra hivatkozott az *Amerikai Magyar Népszava* című napilap cikkírója, hogy a volt képviselőt az emigráció „reakciós szárnya”, tehát a jobb- és szélsőjobboldali tábor megpróbálta befolyása alá vonni, ami rövid időre sikerült is. Később egy levelet írt meg nem nevezett volt képviselőtársának, amelyben elítélte saját „pálfordulását”.⁶⁹

Közelebbi adatok egyelőre nem ismertek Keresztes Tamás emigrációs politikai tevékenységéről. Halálhíréről az *Amerikai Magyar Népszava* számolt be címoldalán, 1953. július 21-én, kedden:

„Keresztes Tamás meghalt

Passaic, N. J. – Keresztes Tamás, aki a háború után, az erőszakos kommunista hatalomátvételig a kiscgazda párt tagja és országgyűlési képviselő volt, pénteken a Passaic General Hospitalban meghalt. A Bizub Temetkezési Intézetből bétfőn, július 20-án temetik.”⁷⁰

A hivatalos gyászjelentést volt politikustársa és barátja, dr. Vándor Ferenc adta fel a lapba, amely 1953. július 22-én jelent meg.⁷¹ A temetésen a búcsúztató beszédek Acsay László (1905–1992) volt kiscgazda és MFP-képviselő, valamint Belső Gyula és Vándor Ferenc tartotta. A gyászszertartást Ráczy Győző református lelkész végezte.

A gyászjelentésből kiderül, hogy mindössze 44 év adatott meg Keresztes Tamásnak. A hat elemi után szeretett volna továbbtanulni, de a szegénység miatt nem lehetett. Az 1920-as évek közepén végleg eldőlt, hogy a mezőgazdaság biztosít számára megélhetést. Több mint egy évtized alatt, szorgalmas munkával fejlesztette családi tanyáját mintagazdasággá. Eközben bekapcsolódott a helyi, majd a megyei politikába: 1932-től a Kiscgazdapárt, 1942-től a Parasztszövetség tagja. A háború utáni helyzet lehetőséget teremtett számára, hogy a földmű-

ves társadalom érdekeit képviselje a magyar parlamentben. Erre csak két év jutott neki. Új pártja gyűlésein nem engedték beszédeit megtartani, ami csak fokozta a szimpátiát a választókban a Függetlenségi Párt felé. Amíg lehetett, kitartott mind a Független Kiscgazdapárt, mind az MFP programja mellett. Az országgyűlési ciklusban törvénytelenül elvették képviselői mandátumát, majd elhagyta az országot és nyugat-európai bolyongás után az Egyesült Államokban telepedett le. Minden bizonnyal haza akart térni családjához, de erre nem kerülhetett sor korai halála miatt. Sírja jelenleg is Amerikában van.

GYÁSZJELENTÉS

Dr. Vándor Ferenc jelenti, hogy a szövetségi küzdelemben küzdőtársa, a hontalanban sorstársa és mindenkor igaz barátja,

KERESZTES TAMÁS

a magyar nemzetgyűlés, majd az országgyűlés tagja, 44 éves korában, 1953 július hajnalban, hosszas szenvedés után, elhunyt.

Temetése 1953 július 20-án, délelőtt 10-kor volt Passaic, N. J.-ben, a 207 Thir alatti ravatalozó házból, majd 10 órakor református templomból;

BECSULETTEL KÜZDÖTT. BECSULETBE HALT.

Keresztes Tamás életrajzának összeállítása során számos kérdés maradt megválaszolatlanul. Ez több okra vezethető vissza: irathagyatékának egy részét az Egyesült Államokban őrzik, más része Hódmezővásárhelyen, illetve az országban bárhol, közelebbről nem ismert helyen – közgyűjteményekben vagy magángyűjtőknél – lehet. Egy jelentős hányad megsemmisülhetett. Nyomtatásban megjelent írásai, parlamenti beszédei, a róla írt cikkek, valamint a hódmezővásárhelyi levéltárban a rá vonatkozó, főleg tanácsi iratanyag dokumentumai jelentették az életút összeállítása során a főbb forrásokat.

JEGYZETEK

- ¹ A választási felkészülésről lásd IZSÁK LAJOS: *Rendszerváltástól rendszerváltásig*. Budapest, 1999.
- ² Id. Keresztes Tamásról valótlan információ jelent meg az *Ellenzék* című politikai hetilap 1947. szept. 6-i számának 5. oldalán, miszerint „Alig múltam 15 éves, mikor apám meghalt és egyedül maradtam a sok munkával.” Sajnálatos módon ezt vette át a Nemzetgyűlési és az Országgyűlési Almanach cikkírója, valamint a Hódmezővásárhelyi Történeti Almanach szerzője. Idősebb Keresztes 1948. október 15-én hunyt el valójában. Vö. *Nemzetgyűlési almanach 1945–1947*. Főszerk.: Vida István Budapest, 1999. 276–277., *Hódmezővásárhelyi Törvényhatósági Jogú Város történeti almanachja 1873–1950*. Szerk.: Kovács István. Hódmezővásárhely, 2003. 110–111., ill. *Független Újság* 1948. okt. 17. 5., 6.
- ³ *Csongrád Megyei Levéltár Hódmezővásárhelyi Levéltára* (Továbbiakban: CSML HL) *Hódmezővásárhelyi Városi Tanácsának iratai* V. 214/1931.
- ⁴ Uo.
- ⁵ CSML HL *Hmvhely Városi Tanácsának iratai* V. 94/1932.
- ⁶ CSML HL *Hmvhely Városi Tanácsának iratai* II. 776/1931.
- ⁷ CSML HL *Hmvhely Városi Tanácsának iratai* II. 269/1936.
- ⁸ Az igénylők névsorát és az engedélyek átvételi elismervényét lásd CSML HL *Városi Tanács Polgm. Hiv. iratai* I. 1168/1938.
- ⁹ CSML HL *Hmvhely Városi Tanácsának iratai* V. 115/1942. A nyomtatott alapszabályt Tárkány Szűcs Ferenc elnök, Balog János jegyző, Magyar József és ifj. Gregus Pál hitelesítette.
- ¹⁰ CSML HL *A Csongrád Megyei Parasztszövetség Hódmezővásárhelyi Szervezetének iratai*. Az 1943. ápr. 11-i választmányi gyűlésének jegyzőkönyve. A fond hiányos, csak a fentebbi, illetve egy 1948-as jegyzőkönyvet tartalmaz.
- ¹¹ CSML HL *Hódmezővásárhely Város Főispánjának iratai* 1. d. Bizalmas iratok 53/1945. A gazdaságban végzett munkája során Keresztes Tamás konfliktusba keveredett a kormánybiztosi rendelet végrehajtása céljából, a tanyáján megjelent Mellis István és Gallyas Sándor ellenőrökkel, akik a gabonatermést szerették volna ellenőrizni. Az ellenőrök szerint Keresztes megakadályozta munkájukat.
- ¹² CSML HL *Hódmezővásárhely Város Főispánjának iratai* 1. d. Bizalmas iratok 11/1945. A Kisgazdapárt helyi szervezetének jelentése szerint 1945. jún. 17-én Fejes Istvánt elnökké, Keresztes Tamást, Szilágyi Endrét, Vata Ernőt, Vigh Imrét alelnökké, Karácsonyi Sándort pedig titkárrá választották.
- ¹³ CSML HL *A Hódmezővásárhelyi Földigénylő Bizottság iratai* 1945–1947. 1. d. Jegyzőkönyvek
- ¹⁴ CSML HL *A Városi Tanács iratai*. Elnöki iratok V. 14/1948
- ¹⁵ Uo.
- ¹⁶ CSML HL *A Hódmezővásárhelyi Nemzeti Bizottság iratai* 52/1945

- ¹⁷ Uott. 738/1945. A vásárhelyi Parasztszövetség 1945. szept. 21-én kelt kérelme a Nemzeti Bizottsághoz
- ¹⁸ Uo.
- ¹⁹ Uo. 740/1945. Rosta László, az Országos Nemzeti Bizottság főtitkárának 1945. okt. 18-án kelt leirata.
- ²⁰ A vásárhelyi választási eredményeket lásd Vásárhely Népe 1945. nov. 7. 1. p.
- ²¹ A megyei választási eredményeket lásd Vásárhely Népe (VN) 1945. nov. 9. 1. p. Más pártok részéről Takács Ferenc és Erdei István (mindkettő SzDP), illetve Oláh Mihály (MKP), valamint Pap János (NPP) képviselte Hódmezővásárhelyt a megalakuló Nemzetgyűlésben. Oláh Mihály mandátumát a szintén kommunista párti Losonczy Gézával együtt igazolták 1945. december 5-én. Pap János Erdei Ferenc többszörös mandátumáról való lemondásának köszönhetően került a törvényhozásba. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány belügyminisztere a somogyi mandátumát tartotta meg.
- ²² A VFÜ indításával kapcsolatos iratokat lásd CSML HL Hmvhely *Városi Tanács Polgármesteri Hivatalának elnöki iratai* V. 11/1948, V. 11/1949
- ²³ VFÜ 1946. márc. 7. 1. Sgy (Simonka György): Keresztes Tamás földmunkás-képviselő: A vásárhelyi Kisgazda Párt a csizmás kistermelők és kispolgárok pártja...
- ²⁴ Uo.
- ²⁵ VFÜ 1946. márc. 8. 1. Keresztes Tamás: Budaórs és – Vásárhely.
- ²⁶ VFÜ 1946. márc. 9. 2. Vásárhelyen hétfőn lesz tüntetés a reakció ellen
- ²⁷ Szent István, a Szanatórium Egyesület tagja fellebbezéssel élt a szervezet 1946. máj. 26-án tartott tisztújító közgyűlése ellen, ahol olyan személyeket is vezetőrségi tagokká választottak, akik nem voltak tagjai az egyesületnek. Közéjük tartozott Keresztes Tamás is. Albert Imre polgármester-helyettes – Kiss Pál nevében – így Keresztes, valamint Juhász Pál, Csáki Máté, Bartók Zoltán és Földesi Ernő alapszabály-ellenes megválasztását, valamint az általuk leadott szavazatokat semmisítette meg. (CSML HL A Városi Tanács elnöki iratai. V. 14/1949. A Szanatórium Egyesület iratai)
- ²⁸ Oláh Sándor 1990-ben lett országgyűlési képviselő, a Független Kisgazdapárt színeiben. 1991-től a kormányt támogató kisgazda frakció tagja. 1994-ben már nem indult.
- ²⁹ VFÜ 1946. márc. 27. 3. „A kisgazdapárttól a koalíció: áldozat!” – mondotta Keresztes Tamás képviselő.
- ³⁰ VFÜ 1946. ápr. 28. 1–2. „Egyetlen út: a magyar paraszt”
- ³¹ VFÜ 1946. ápr. 30. 1–2. „Az ország népének nagy többsége polgári rendet akar!”
- ³² VFÜ 1946. ápr. 30. 3. A Kisgazdapárt szentesi nagygyűlése
- ³³ VFÜ 1946. jún. 2. 1. Keresztes Tamás: Akció, reakció
- ³⁴ VFÜ 1946. jún. 4. 1–2. Második nagysikerű pártgyűlés a Szent István-utcában
- ³⁵ VN 1946. jún. 5. 2. Milyen párti Keresztes Tamás kisgazda képviselő, Oláh Sándor párttitkár, Nagy Ferenc miniszterelnök?
- ³⁶ VFÜ 1946. aug. 6. 1. Keresztes Tamás: „Mondjon le!...”
- ³⁷ *Nemzetgyűlési Napló*. A nemzetgyűlés 56. ülése 1946. augusztus hó 28-án, szerdán. 377–382. h.
- ³⁸ VIDA ISTVÁN: *A Független Kisgazdapárt politikája 1944–1947*. Budapest, 1976, Akadémiai Kiadó. 225.
- ³⁹ Lásd ezzel kapcsolatban a három vásárhelyi politikai napilap 1946 novemberétől megjelent vezércikkeit és egyéb írásait, amelyek természetesen az adott politikai párt szemszögéből mutatják be a koalíciós válságot. A Városi Tanács th. közgyűlési jegyzőkönyveiből (CSML HL XXI. 504. a.) érthető módon hiányzik a válsággal kapcsolatos kisgazda álláspont. A Baloldali Blokk pártjai megegyeztek arról, hogy a kivonult képviselők távozásával megszűnt azok mandátuma, és felhívták a kisgazdapártot, hogy dolgozó parasztokat delegáljon a megüresedett képviselői helyekre.
- ⁴⁰ 1946 decemberétől több hullámban összesen 229 embert tartóztattak le, akik jórészt tagjai

voltak a Magyar Testvéri Közösség nevű szervezetnek. Az ügybe belekeverték Mistéth Endre kisgazdapárti építés- és közmunkaügyi minisztert, hat kisgazda képviselőt, valamint minisztériumi és parasztszövetségi tisztviselőket. A hamis megállapításokon alapuló vád általában szervezkedés volt a lefogottakkal szemben. Hét perben 222-en álltak bíróság elé, két személyen (Donáth Györgyön és Püinkösti Lászlón) végrehajtották a halálos ítéletet. Az ügygel kapcsolatban kiadták az ún. Fehér Könyvet (lásd CSML HL Pap János nemzetgyűlési képviselő iratai), amely a letartóztatottak egy részének kényszer hatására aláírt vallomásait tartalmazta. Ezekben terhelő (és természetesen hamis) adatok voltak Nagy Ferencre, illetve Kovács Bélára nézve, akiket végül eltávolítottak a Kisgazdapárt éléről, illetve az országból. 1990 után a vádlottakat rehabilitálták és az ítéleteket semmisnek mondták ki.

- 41 VFÜ 1947. jan. 19. 1. Keresztes Tamás: Vásárhely tiszta maradt!
- 42 VFÜ 1947. ápr. 1. 1. Nyilatkozat – Tárkány Szűcs Ferencről
- 43 VN 1946. nov. 9. 3. Én már régén
- 44 VFÜ 1947. febr. 4. 1. A Köztársaságért és a demokráciáért. A belügyminiszter 1947. január vége felé értekezletet tartott a nemzetgyűlési parasztképviselőknek, köztük Keresztes Tamásnak (VFÜ 1947. jan. 24. 1. p.), amelyen ismertette az „összeesküvés” részleteit. Keresztes február 2-án csak a helyi szervezet tisztaságáról beszélt, az országosról nem nyilvánított véleményt.
- 45 VFÜ 1947. febr. 18. 1. Keresztes Tamás: A „kilövésekről” le kell mondani
- 46 VN 1947. febr. 20. 3. Komoly szavak Keresztes Tamáshoz. A szerző (valószínűleg Kovács Mihály) a régi kommunista frázisokat ismétli, Rákosiék reakcióval kapcsolatos felfogásához igazodva.
- 47 VFÜ 1947. márc. 6. 1. K. T. (Keresztes Tamás): Mi a lényeg?
- 48 *Alföldi Újság* 1947. ápr. 22. 2. Megnyílt a Kútvölgyi Szanatórium
- 49 AÜ 1947. máj. 17. 1. Tildy Zoltán köztársasági elnök indította meg a lúdvári öntözőművet. Egy fotó megjelent: Hódmezővásárhelyi Törvényhatósági Jogú Város Almanachja 1873–1950. Szerk. Kovács István. Hódmezővásárhely, 2003. 87.
- 50 VFÜ 1947. máj. 29. 1. Kisgazdapárti? Akkor nincs!
- 51 VFÜ 1947. máj. 30. 1. Keresztes Tamás: A mezőgazdaság nem bír el több terhet
- 52 VN 1947. jún. 1. 1. Nem így alkudtunk!
- 53 Vida István: id. mű 313.
- 54 *Független Újság* 1947. aug. 9. 1.
- 55 CSML HL *Hódmezővásárhelyi Városi Tanácsának iratai*. Elnöki iratok V. 67/1947. A formanyomtatványt 10 példányban töltötték ki és írták alá a bejelentők és a tanúk.
- 56 A nem végleges adatokat lásd VN 1947. szept. 2. 1., szept. 3. 2. A FÜ aznap megjelent számai helyenként más adatokat közölnek. A véglegesnek elfogadott országos adatokat, amelyek között ún. kékcédulás vokok is vannak, lásd FÖLDESI MARGIT – SZERENCSES KÁROLY: *Halványkék választás*. Magyarország – 1947. Budapest, 2001, Kairosz. 40. A megyei adatokat lásd *Országgyűlési Almanach 1947–1949*. Budapest, 2005, Magyar Országgyűlés. 554.
- 57 VN 1947. aug. 28. 1.
- 58 Keresztesen kívül a kommunista Oláh Mihály, a szociáldemokrata Takács Ferenc, valamint a kisgazda Vata Ernő képviselte Hódmezővásárhelyt az Országgyűlésben. Egyikük sem őrizte meg mandátumát a ciklus végéig. Oláh polgármesterré választása miatt mondott le, Takácsot még a két munkaspárt egyesülése előtt hívta vissza a pártvezetés, Vata a kisgazdapárt balratolódása miatt adta vissza mandátumát 1948-ban.
- 59 A választások nyomán eredetileg 53 mandátum jutott volna a Pfeiffer-pártnak, ez később 49-re módosult, de csak 46 képviselő foglalhatta el a helyét a kommunista támadások következtében. A 46 képviselőből 24-en az előző ciklusban a kisgazdapárt tagjaiként nyertek mandátumot.

- ⁶⁰ *Ellenzék* 1947. szept. 6. 5. p. Erős Gyula: Betegági interjú Keresztes Tamással, a mintagazdával, a szegények képviselőjével. Az 1945-ös nemzetgyűlési, illetve az 1947-es országgyűlési almanach összeállítói nagyrészt erre a cikke támaszkodtak. Vö. *Nemzetgyűlési Almanach 1945–1947*. Főszerk. Vida István. Budapest, 1999. 276–277., ill. *Országgyűlési Almanach 1947–1949*. Főszerk. Marelyin Kiss József – Vida István. Budapest, 2005. 207.
- ⁶¹ *Ellenzék* 1947. szept. 6. 5. Erős Gyula: id. interjú
- ⁶² Uo.
- ⁶³ *Országgyűlési Napló* 1947–1949. I. köt. 640–646. h.
- ⁶⁴ Idézi: IZSÁK LAJOS: *Polgári ellenzéki pártok Magyarországon 1944–1949*. Budapest, 1983, Kossuth. 215.
- ⁶⁵ A választási bíróság határozatát lásd Földesi – Szerencsés id. mű 347–355.
- ⁶⁶ PAP ISTVÁN: *Hol a hazám?* Budapest, 1988, szerzői kiadás. 170.
- ⁶⁷ BORBÁNDI GYULA: *A magyar emigráció életrajza*. Budapest, 1989, Európa. 507., ill. NAGY VINCE: *Októbertől októberig*. Budapest, 1991, Európa. 403.
- ⁶⁸ Borbándi Gyula: id. mű 509.
- ⁶⁹ Somogyi-könyvtár Vasváry Ödön gyűjteménye. Keresztes Tamásról szóló cikkek. *Amerikai Magyar Népszava*, 1953. szept.
- ⁷⁰ Országos Széchényi Könyvtár Mikrofilmtár FM 3/3981. *Amerikai Magyar Népszava* 1953. júl. 21. 1.
- ⁷¹ Uo. 1953. júl. 22. 4.

BÁN ANDRÁS

A Fehér Gárda mozgalma a Dél-Alföldön

Hatvan évvel ezelőtt, 1949 nyarán elindult egy rendszer ellenes szervezkedés a Hódmezővásárhely és Orosháza közötti tanyavilágban. A dél-alföldi Fehér Gárda (FG) mozgalomban részt vevők célja nem kevesebb volt, mint a kommunisták elűzése a hatalomból, ezáltal a fennálló államrend, a kibontakozó államszocializmus megdöntése. Első hallásra mindez talán illuzórikusnak tűnik, azonban az FG tagságának létszámát, valamint területi kiterjedését tekintve a „hosszú ötvenes évek” rendszerellenes mozgalmi közül a legjelentősebb, az 1956 őszi események vidéki előfutárának tekinthető. A mozgalom részletes, a legfontosabb kérdéseket tisztázó szakirodalom azonban a mai napig nem áll rendelkezésünkre.

A témával először Szent Tibor hódmezővásárhelyi néprajzkutató foglalkozik egy 1995-ös tanulmányában,¹ melyben az egykori résztvevők és érintettek visszaemlékezéseire támaszkodva vázol fel egy egyoldalú képet a mozgalom történetéről. „Orális történelmi tanulmánya” azonban abból a szempontból mindenképpen jelentősnek tekinthető, hogy több évtizedes csendet megtörve bírta szóra az egykori érintetteket. Szent tanulmánya után egy évtizedig nem jelent meg az FG történetével kapcsolatban, majd 2005-ben mindjárt kettő.

A kizárólag az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (ÁBTL) található anyagokra, illetve kis mértékben a bírósági iratokra támaszkodó Bálint László az 1950-es évek Csongrád megyei rendszerellenes szervezkedésekről szóló könyvében² az FG mozgalomnak is szentel egy fejezetet. Szent tanulmányának ellenpontjaként, szintén módszertani hibát ejtve, pontatlanságokkal tűzdeli tele munkáját.